

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

U2025/00740

Yttrande över SOU 2025:26 *Tid för undervisningsuppdraget - åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet*

Kommunal har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och framför följande synpunkter:

Inledning

Kommunal delar utredningens utgångspunkt att förskollärares och lärares möjligheter att fokusera på undervisningsuppdraget är avgörande för barns och elevers möjligheter att lära och utvecklas. Med det sagt finns det andra yrkesgrupper som också har socialt och pedagogiskt ansvar som påverkar barnen och elevernas möjlighet att lära och utvecklas.

Kommunal organiserar bland annat barnskötare, elevassistenter, lärarassistenter, socialpedagoger och fritidspersonal. Arbetssituationen är i dag tuff även för dessa yrkesgrupper, till exempel upplever 56 procent av barnskötarna att arbetsbelastningen är så hög att de dagligen eller flera dagar i veckan har svårt att upprätthålla en god kvalitet i arbetet. Förskollärare och lärares arbetsmiljö existerar inte i ett vakuum. Ska barnen och elevernas skolgång förbättras måste förskollärare och lärare samt de övriga personalgrupperna ha en hållbar arbetssituation och goda arbetsvillkor.

Kommunal anser att även om många av utredningens förslag kan förbättra situationen i förskolan och skolan så löser inte förslagen skolväsendets huvudsakliga problem. Styrningen av förskolan och skolan präglas i hög grad av marknadslogik och styrningsprinciper hämtade från New Public Management. Det har lett till ökad kontroll, detaljstyrning, fokus på mätbara resultat och kundnöjdhet. Det har också lett till väldigt slimmade organisationer där det saknas tillräckligt med personal, något som även utredningen lyfter. Så länge denna övergripande styrning inte förändras kommer det vara svårt att uppnå en attraktiv och hållbar arbetsmiljö inom skolväsendet.

Utredningen påpekar också att kommunernas resurstilldelning inte motsvarar de krav som staten ålägger skolan. Det är hög tid att riksdag och regering tar tag i det problemet om man på riktigt vill lösa skolväsendets utmaningar. Det inkluderar även att säkerställa en fullgod finansiering av verksamheten så att goda arbetsvillkor kan erbjudas alla som arbetar inom förskola och skola.

I yttrandet fokuserar Kommunal på de förslag vi ses har konsekvenser för förbundets medlemmar.

6.7 Förslag om att användningen av digitala system och verktyg i skolväsendet ska utredas

Kommunal tillstyrker förslaget om att användningen av digitala system och verktyg för information och dokumentation i skolväsendet ska utredas i särskild ordning. Utredningen föreslår bland annat att följande ska utredas: *"Vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att minska det administrativa dubbelarbetet, begränsa informationsöverföringen och på andra sätt förbättra arbetssituationen och arbetsmiljön för förskollärare och lärare vid användningen av digitala system inom skolväsendet."*

Ska syftet att minska dubbelarbete uppnås är det viktigt att även andra yrkesgrupper är med i en sådan utredning och inte enbart inkludera förskollärare och lärare.

6.8 Bedömning om systematiskt kvalitetsarbete

Kommunal tillstyrker utredningens förslag om att Skolverket, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten aktivt bör verka för att information och stöd för kring det systematiska kvalitetsarbetet inte skapar onödig dokumentation eller dubbel- och överdokumentation för verksamhetsnära personal, såsom förskollärare och lärare.

Det är dock viktigt att även yrkesgrupper som utredningen benämner som övrig verksamhetsnära personal såsom barnskötare, elevassistenter, lärarassistenter, socialpedagoger och fritidspersonal inkluderas i detta arbete. Dokumentationsbördan är ett problem för skolväsendet som stort och inte enbart för förskollärare och lärare. Det finns en risk att en översyn som i för stor utsträckning enbart fokuserar på förskollärare och lärares onödiga dokumentation eller dubbel- och överdokumentation kommer att missa viktiga delar av problemet eller enbart flytta över onödiga arbetsuppgifter på andra yrkeskategorier.

7 Behov av lättnader i regelverket som styr arbetet mot kränkande behandling

Kommunal motsätter sig i huvudsak de föreslagna förändringarna i regelverket som styr arbetet mot kränkande behandling. Kommunal ifrågasätter slutsatsen att själva arbetet med kränkande behandling skulle utgöra problemet och menar i stället att eventuella arbetsmiljöproblem i första hand bör lösas genom att säkerställa en bättre balans mellan verksamhetens uppdrag, dess förutsättningar och tillgängliga resurser.

Utredningen påpekar själv att personalen uppger att arbetet mot kränkande behandling är viktig men att det är svårt att hinna med. Vilket snarare stärker slutsatsen om att problemet är balansen mellan krav och resurser och inte arbetet i sig.

Även om vissa av utredningens förslag skulle kunna leda till förbättringar ser Kommunal hellre att regeringen väljer att gå vidare med förslaget 7.5.1 *Bestämmelserna om åtgärder mot kränkande behandling* behöver ses över och samordnas med övriga regler i skollagen och avstyrker övriga förslag under kapitel 7. Det är bättre om arbetet och bestämmelserna ses över i sin helhet utifrån fler perspektiv och ingångar än vad vi ser att utredningen tagit i beaktning i sina förslag med målet att skapa ett sammanhållet regelverk.

8.4 Bedömning om att undervisningsuppdraget förutsätter andra viktiga roller och kringfunktioner

Kommunal tillstyrker utredningens bedömning om att huvudmännen behöver skapa förutsättningar för rektorer att kunna organisera förskole- och skolenheter utifrån en infrastruktur med nödvändiga kringfunktioner för administrativt, praktiskt och elevsocialt arbete.

Utredningens slutsats om att det behövs en organisation byggd på en robust och tydliggjord infrastruktur av nödvändiga kringfunktioner är ett nödvändigt komplement till förslagen om en reglering av förskollärares och lärares tid för undervisningsuppdraget. Det är en viktig förutsättning för att skapa tvärprofessionella arbetslag som arbetar tillsammans.

Vi vill dock understryka att de ständiga krav på ”effektiviseringar” som skolväsendet utsätts för men bara är nedskärningar och det övergripande kundtänket måste försvinna för att detta ska vara möjligt.

8.6 Bedömning om att förtydliga huvudmannens ansvar för att skapa förutsättningar för rektorn

Kommunal stödjer utredningens bedömning att skollagen bör tydliggöra huvudmannens ansvar för att ge rektorn förutsättningar att leda och samordna det pedagogiska arbetet. Särskilt viktigt är att huvudmannen säkerställer att rektorn har möjlighet att fördela resurser och tydligt definiera ansvarsområden inom enhetens inre organisation. Utan tillräckliga resurser riskerar utredningens förslag att inte resultera i de önskade förbättringarna.

11 Konsekvenser av utredningens förslag

Kommunal delar inte utredningens slutsats att förslagen enbart indirekt berör andra personalkategorier, utan menar att många av dessa även berörs direkt. Till exempel är elevassistenter i högsta grad involverade i arbetet med kränkande behandling. Kommunal hade gärna sett att utredningen lagt mer tid på att analysera hur utredningens förslag berört andra personalkategorier i förskolan och skolan.

11.6.3 En reglering av undervisningsuppdraget kan få konsekvenser för övriga arbetsuppgifter som måste göras inom utbildningen

Utredningen gör bedömningen att *”Det kan dock inte uteslutas att vissa huvudmän skulle kunna behöva anställa fler personer som kan genomföra arbetsuppgifter som inte hör till undervisningsuppdraget, till exempel genom förstärkningar av administrativa, praktiska eller elevsociala kringfunktioner eller av elevhälsan. Vilken personal som behövs för detta beror på hur tillgången till väsentlig personal ser ut i dag på skolor och måste också avgöras utifrån befintliga behov.”*

Kommunal menar att det med allra största sannolikhet kommer behöva anställas fler personer i de flesta verksamheter för att inte arbetsmiljön för övrig personal ska bli allt för svår.

11.6.4 Reglering av tid för planering och uppföljning för lärare i fritidshem och förskollärare i förskolan

Utredningen konstaterar att det i förskolan och fritidshemmet finns annan personal, exempelvis barnskötare och fritidsledare vars huvudsakliga arbetsuppgifter är att arbeta i barn- eller elevgrupp. Sådan övrig personal deltar i dag också i planeringen och uppföljningen av verksamheten. En tänkbar konsekvens om huvudmän har begränsad bemanning skulle därför kunna vara att den övriga personalen ges mindre tid för sådan planering och uppföljning.

Kommunal vill påpeka att det är viktigt att övrig personal inte ska ges mindre tid för planering och uppföljning för att inte riskera att bara skjuta på problemet som förslagen försöker lösa till andra yrkesgrupper.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Malin Ragnegård
Förbundsordförande

Ellinor Alvesson
Utredare